

Cele trei luni intense ale Cercului Râvna

C. Ganait

12 noiembrie 2024

De luat în considerare: din păcate, mare parte din informația din acest text este bazată pe dosarele întocmite de agenții Siguranței Statului și pe articolele apărute în ziarele vremii. Din cauza acestor surse, există constant riscul unor informații exagerate sau denaturate. Sper ca, cu timpul, să am acces și la surse care vin, mai degrabă, dinspre oamenii și grupurile despre care scriu (corespondență, memorii, articole etc.).

Mai multx tinerx *mușoiuriști* care participau la cercul României Muncitoare, precum și la întâlnirile din casa lui Panait Mușoiu, au ajuns să fie foarte dezamăgiți de liderii socialiști și de „influența dezastruoasă a frazeologiei” acestora.

Inspirați de anarhism, în special de ideile „propagandei prin fapt”, aceștia decid, în noiembrie 1907, să-și formeze propriul grup, intitulat Cercul Cultural și de Studii Sociale „Râvna”. Emblema lor este destul de stranie: un craniu uman, pe a cărui frunte scrie „veritas” („adevăr”), având la bază oasele femurului dispuse simetric și cruciș. Titulatura de cerc cultural și de studii sociale și-au asumat-o pentru a nu stârni suspiciuni în fața Poliției cu privire la scopurile lor revoluționare.

Acest cerc era animat de Petre Popescu și Opran.

Cel dintâi absolvise Școala de arte și meserii din Iași și avea domiciliul în București, pe strada Vespasian nr. 21. A lucrat la societatea Škoda din cadrul Arsenalului Armatei până în noiembrie 1907, când a fost concediat ca urmare a organizării unei greve. „Posedă o cultură solidă și multă ușurință în vorbire, ceea ce îi asigură ascendența asupra celorlalți membri ai grupării”, susține un agent al Siguranței.

În toamna anului 1907, acesta era înscris în sindicatul metalurgiștilor din Capitală, iar la 13 octombrie fusese ales membru în comitetul acestui sindicat. La întrunirea sindicatului din 3 noiembrie, Popescu a citit public broșura lui Panait Mușoiu, *Cum se explică anarhiștii*.

Despre Opran se cunosc puține lucruri, dar se știe cu certitudine că fusese judecat în timpul răscoalei țărănești din 1907, după ce, în luna martie, fusese prins distribuind manifeste printre țărani veniți în București. S-a mutat la Brăila, unde intenționa să organizeze și acolo un cerc anarhist.

La sfârșitul anului 1907, grupul număra aproximativ 20 de membri, majoritatea având vârste cuprinse între 18 și 22 de ani. Printre aceștia se numărau Ion Mihăiescu (sau Mihăilescu), Didina Constantinescu, aflată în uniune liberă cu Petre Popescu, Panait Chebac, Theodor Bănculescu, Panait Gheorghiu, Basarabescu, Costică Catană și alții.

Mihăiescu, supranumit „Chimistul” sau „Chimiță” datorită pasiunii sale pentru „pirotehnie”, era dornic să învețe și să experimenteze cu explozibili. Lucra la Arsenalul Armatei (ca Panait Chebac, sau Opran) și fusese ales membru în comitetul sindicatului metalurgiștilor. Era în contact cu Panait Mușoiu, de la care obținuse mai multe exemplare din *Revista Ideei* și alte broșuri, cu scopul de a le distribui printre muncitori.

Didina Constantinescu era absolventă a două clase profesionale. Notele informative o descriu ca fiind „foarte îndrăzneată”, ca fiind „sufletul grupării, încurajându-i și îndemnându-i pe toți și este admiratoare entuziastă a femeilor anarhiste și în special a revoluționarelor din Rusia”.

Ca motivație politică, fiind adepți ai propagandei prin fapt, membrii grupului discută, cel puțin la nivel speculativ, despre atentate la viața unor personalități din politica românească, precum prim-ministrul I. C. Brătianu, diverși generali ai armatei și miniștri. Motivul este unul simplu și clar: grupul îi consideră vinovați principali pentru masacrele din începutul anului 1907, când peste 11.000 de țărani au fost uciși în sânge rece, ca urmare a revoltelor de pe teritoriul României. Însă, din câte reiese din numeroasele note ale agenților de poliție, grupul era departe de a fi un pericol public, darămite să atenteze la viața cuiva.

În acest context, Mihăiescu a devenit un personaj central, experimentând cu diferite materiale pentru a crea explozibil. Și, într-un final, se pare că a reușit să încropească ceva.

Pe 30 decembrie 1907, un grup format din Popescu, Didina, Bănculescu, P. Gheorghiu și Mihăiescu a decis să facă un experiment lângă cantonul nr. 2 de pe linia ferată București-Constanța. Pe la ora

11 dimineața, aceștia au detonat o bombă artizanală, care a produs o pocnitură puternică și mult fum. Tinerii au fost urmăriți cu binoclul, de la o distanță de 800 de metri, de câțiva agenți ai Poliției, printre care și Panaitescu, viitorul șef al Siguranței Statului.

Pe 13 ianuarie 1908 a apărut un articol în ziarul *Patria* (ziar al Partidului Conservator), care, cu titluri mari, anunța un „Teribil complot anarhist! Fabrică de bombe în București. Conspirație contra familiei regale”. În articol se prezenta cum un grup de bulgari, stabiliți într-o comună din apropierea Bucureștiului, se adunau în fiecare seară pentru a complota și că aceștia ar fi făcut un experiment cu explozibili într-una dintre nopți. Ei erau bănuți că produc arme și bombe pentru luptătorii bulgari din Macedonia, unde, în acel moment, se dădeau lupte de eliberare națională împotriva Imperiului Otoman.

Conform articolului, acești bulgari au dispărut, brusc, din sat. Producătorul bulgar de explozibili a fost ulterior legat de grupul lui Petre Popescu, care era urmărit cu „iscusință” de poliție, fiind considerat pe punctul de a organiza multiple atacuri la adresa familiei regale și a mai multor miniștri. De altfel, ziarul a pregătit și fluturași cu titluri bombastice pentru a-i distribui în rândul oamenilor, anunțând că la ora 19:00 va apărea o ediție specială.

Acest articol era bazat, sumar, pe perchezițiile desfășurate între 10 și 15 ianuarie. Primul percheziționat a fost Mihăiescu, la care s-au găsit o carabină, trei cartușe, mai multe substanțe chimice, diverse broșuri și ziare. A urmat percheziția la Petre Popescu, unde s-au descoperit zeci de cărți și ziare socialiste și anarhiste, afișe și gravuri. Pe 12 ianuarie a avut loc o percheziție și la casa lui Adolf Reichmann, un tânăr student la Paris, care era în legătură cu personalități ale vremii, precum Jean Grave sau Piotr Kropotkin. La el acasă s-au găsit diverse cărți și ziare. Au urmat și alte percheziții, iar ulterior majoritatea membrilor Cercului au fost chemați la sediul Poliției pentru a da declarații. După cum putem vedea lesne, cele descoperite au fost, în majoritate covârșitoare, nu arme și muniții, ci materiale de propagandă tipărită.

Un prim lucru pe care toți l-au susținut la sediul Poliției este că Râvna a existat ca centru cultural și de studii sociale timp de numai trei luni, perioadă în care membrii au citit texte de politică, sociologie și teorie anarhistă, printre altele. Ceea ce a găsit acum poliția este un nou grup, mai restrâns, format recent.

De asemenea, membrii Cercului susțin că ceea ce au văzut agenții de poliție pe 30 decembrie 1907 nu a fost o bombă, ci o farsă pe care le-au jucat-o. „Serviciul de spionaj din jurul nostru devenise tot mai supărător și, cum nu-i puteam înlătura, am aranjat cu ai noștri să ne batem joc de poliție”, susțin aceștia într-un articol din ziarul *Epoca* din 19 ianuarie 1908.

L-au rugat pe Mihăiescu, fiind cunoscător al chimiei, să pregătească un „ou” din tablă, umplut cu praf de pușcă și alte substanțe. Ajunși pe câmp, aceștia au aprins fitilul care a declanșat compoziția din interiorul „oului” și a provocat o pocnitură puternică, însoțită de mult fum. Tinerii susțin, atât în declarații, cât și în scrisorile trimise unor ziare, că ceea ce au avut acolo era orice altceva decât o bombă periculoasă. Articolul din ziar continuă: „Acest fapt a întărit și mai mult convingerea polițiștilor că suntem vinovați și că fabricăm bombe. Adevărul e că n-am produs decât niște mostre de bombe în adevăratul sens al cuvântului.”

Oricât au încercat să demonstreze lumii că lucrurile au fost exagerate în cazul lor și că nu au nicio legătură cu bulgarii arestați, consecințele negative nu au întârziat să apară: cei care erau membri sindicali au fost excluși din sindicatele afiliate la România Muncitoare. A urmat și un articol în ziarul *România Muncitoare*, în care se anunța că acești tineri nu au făcut niciodată parte din mișcarea sindicalistă.

Tinerii au răspuns printr-o nouă scrisoare, publicată într-un alt ziar al vremii.

Tovarășii noștri (?) fără să cunoască încă rezultatele anchetei întreprinsă de autoritatea polițienească, știindu-se probabil cu musca pe căciulă, și mulțumită lașității ce-i caracterizează, se grăbesc să publice notița din Adevărul.

(...)

Nu doar că râvnim atâta cinstea de a fi înregimentați în cercul condus de niște oameni interesați și de rea-credință precum sunt Frimu, Constantinescu & Comp., dar afirmația d-

lor cum că noi nu am făcut niciodată parte din mișcarea sindicalistă și socialistă, dovedește doar că dâșii înțeleg să întrețină de fapt ideile cele mai detașate atât în sindicat cât și la întrunirile d-lor intime, că dâșii înțeleg să perceapă cotizațiile luate de la camarazi. Iar atunci când li se pare a putea fi trași la răspundere pentru acțiunea lor nefastă pe care o exercită asupra maselor inculte și inconștiente prin cuvântările d-lor, se leapădă cu atâta înverșunare de aceia la a căror formare contribuie fie chiar cât pe departe.

Răspunsul a fost clar: pe 27 ianuarie, Popescu, Bănciulescu, Chebac și Mihăiescu sunt anunțați, printr-un alt articol din *România Muncitoare*, că „întregul comitet este de acord că, în urma acestei scrisori, nicio toleranță nu mai poate fi îngăduită”, și că „injurii grave și neîntemeiate, calomniile debitate cu patimă împotriva mișcării sindicale și socialiste sunt de natură să arate că autorii lor au devenit dușmani pătimiși ai acestei mișcări”. Drept urmare, le-a fost interzis să mai frecventeze localurile cercului România Muncitoare.

Biblioteca Anarhistă

C. Ganait
Cele trei luni intense ale Cercului Râvna
12 noiembrie 2024

<https://substack.com/home/post/p-151545539>

ro.theanarchistlibrary.org